

**KOÇ
ÜNİVERSİTESİ**

Enfeksiyon kontrolünde modern yapay zekâ algoritmaları

Mehmet Gönen
mehmetgonen@ku.edu.tr

Endüstri Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi
Hesaplamalı Biyoloji Bölümü, Tıp Fakültesi

8 Şubat 2026

Küresel yük ve mevcut sorunlar

4.3 Milyon

Avrupa'da yıllık vaka sayısı

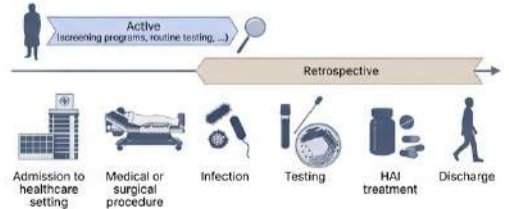
90.000+

Yıllık ölüm sayısı

€7 Milyar

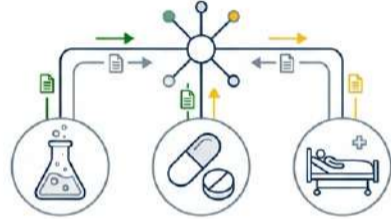
Artan sağlık maliyetleri

Mevcut manuel sürveyans yöntemleri emek yoğun, zaman alıcı ve gözlemci hatalarına açıktır. Kaynak kısıtlılıkları genellikle sadece yüksek riskli birimlerin izlenmesine neden olur.

Reaktiften proaktife geçiş

- Sürveyans ve salgın incelemeleri genelde reaktiftir ve yoğun kaynak gerektirir.
- Sağlık bakımıyla ilişkili enfeksiyonlar (SBİE) hasta güvenliği için küresel bir tehdittir.

- Laboratuvar sonuçlarını, direnç profillerini ve hasta hareketlerini birleştirerek kestirime dayalı bakım sağlanabilir.
- Enfeksiyonları gerçekleşmeden önce tespit etmek ve önlemek.

Mevcut yapay zekâ uygulamaları

- Antimikrobiyal direnç
- Karar destek sistemleri
- Eğitim ve öğretim
- Çevresel izleme
- SBİE tespiti
- SBİE sūrveyansı
- El hijyeni uyumu
- Salgın tespiti
- Tahmine dayalı analitik
- ...

Sahada neler oluyor?

- Kestirime dayalı analitik
- Sepsis, cerrahi alan enfeksiyonları, çoklu ilaç direnci
- Elektronik sağlık kayıtları üzerinden geliştirilen modeller

- El hijyeni
- Uyumluluk izleme
- Bilgisayarla görüntü işleme, yaka kartı tabanlı yakınlık sensörleri

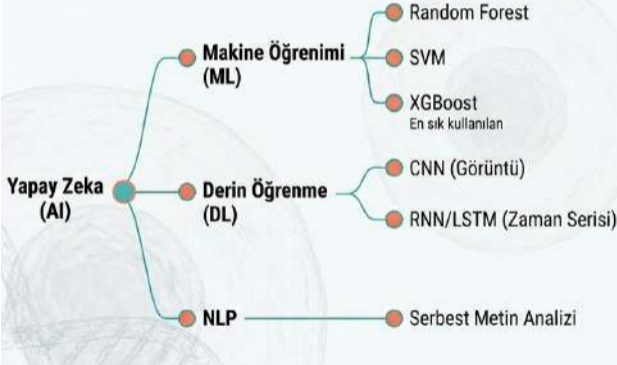

- Salgın tespiti
- Patojen geçiş haritaları
- Tüm genome dizileme ile iletim ağlarının haritalanması

Kullanılan teknoloji ve veri kaynakları

Yapay Zeka Taksonomisi

Veri Girdileri

Zaman Serileri
(Vital Bulgular: Nabız, Ateş)

Serbest Metin
(Doktor Notları, Raporlar)

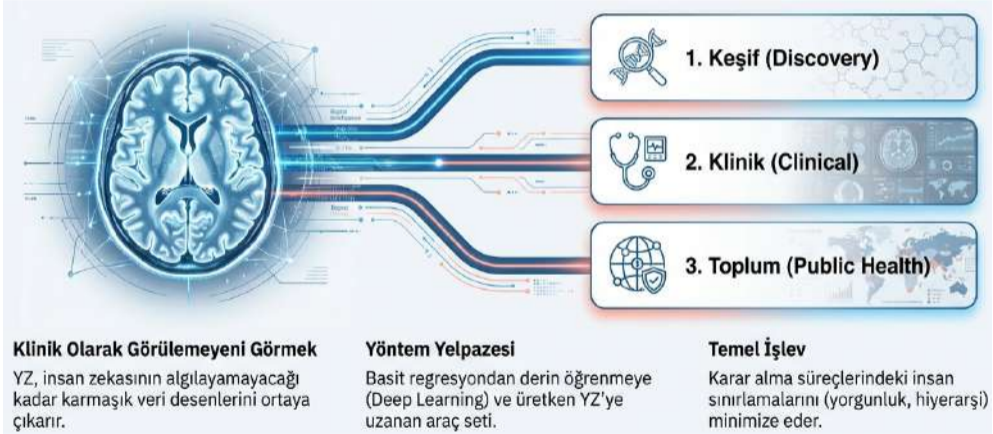
Düz Vektörler
(Demografik, Lab Sonuçları)

Görüntü
(Yara Fotoğrafları, CT Taramaları)

Biyolojik karmaşıklığı yönetmek için yapay zekâ

İlaç keşfinde yapay zekâ

Geleneksel Yöntem

100.000+ Bileşik

100.000+ bileşikten oluşan kütüphaneleri manuel tarama. Yavaş ve verimsiz.

Yapay Zeka Yöntemi

CC1([C@@H]
CN(C)C(=O)
CN(C)C(=O)
C1=CC=C(C=C1)C
C1=CC=C(C=C1)C
C1=CC=C(C=C1)C
C1=CC=C(C=C1)C
C1=CC=C(C=C1)C
C1=CC=C(C=C1)C
C1=CC=C(C=C1)C
CC1([C@@H]
CC1([C@@H]

Mesaj İleten
Sinir Ağları

Hedef

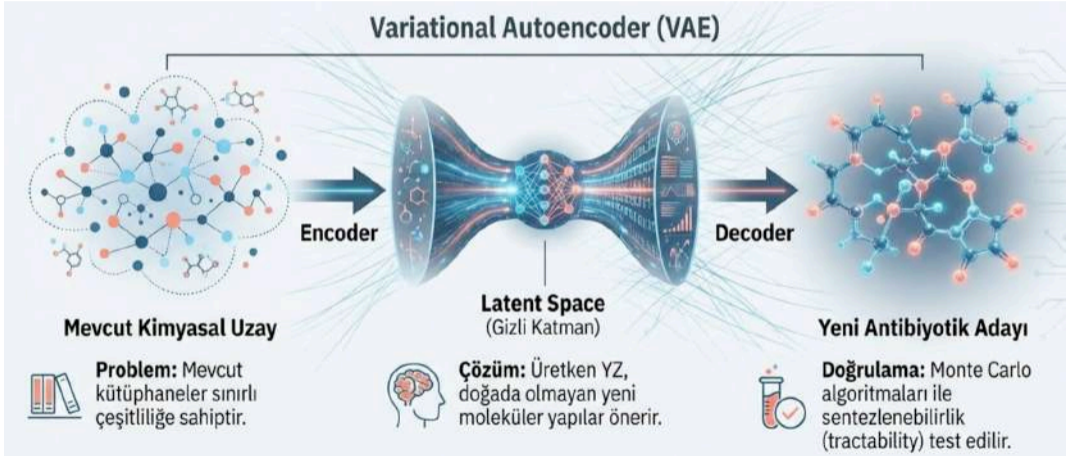
- **Süreç:** Moleküller SMILES formatında kodlanır.
- **Teknoloji:** Mesaj İleten Sinir Ağları (Message Passing Neural Networks) kullanılır.
- **Sonuç:** Milyonlarca bileşik saniyeler içinde taranır.

Başarı Hikayeleri

- Halicin (*E. coli*'ye karşı)
  - Abaucin (*A. baumannii*'ye karşı)
- Derin öğrenme algoritmalarıyla keşfedilmiştir.

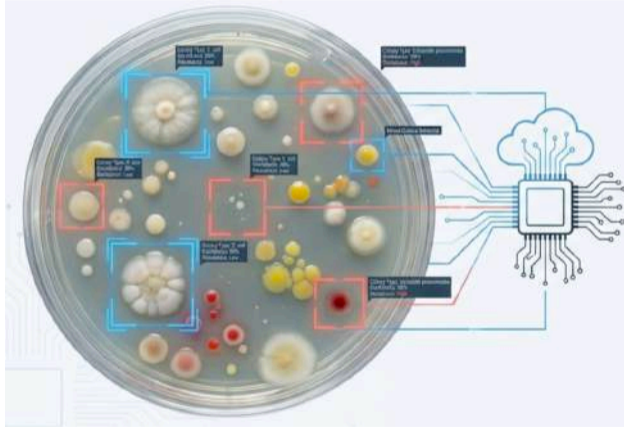

İlaç keşfinde yapay zekâ

Laboratuvar otomasyonunda yapay zekâ

Post-Analitik Süreç:
Mikrobiyoloji raporlamasında
YZ otomasyonu.

Görsel Analiz: Agar plaklarındaki
kolonilerin görüntü işleme ile
tanınması.

Klinik Sınır Değerler: Karmaşık
yorumlama kriterlerinin Karar
Destek Sistemleri ile analizi.

Örnek Senaryo: İdrar
yolu enfeksiyonu tanısında
kaynağın tahmini ve doğru
antibiyotik seçimi.

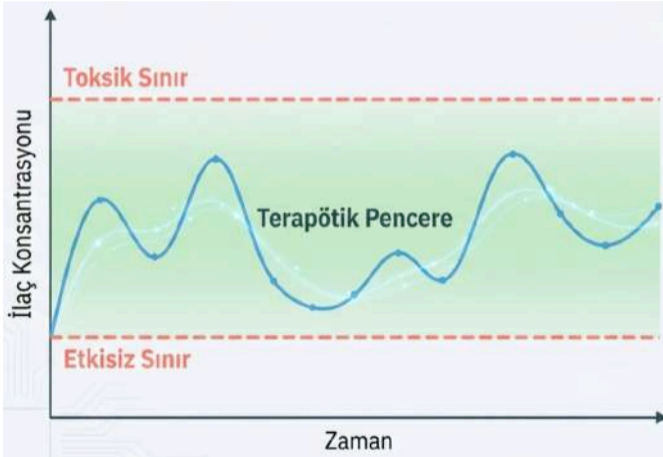

Akılcı ilaç kullanımında yapay zekâ

Doz belirlemede yapay zekâ

Yaklaşım: Tek beden herkese uymaz.

Uygulama: Terapötik indeksi dar ilaçlar (örn. Vankomisin).

Hedef Kitle: Yoğun bakım hastaları, çocuklar, böbrek yetmezliği olanlar.

Yöntem: Doğrusal olmayan verilerin analiziyle gerçek zamanlı doz ayarı.

Erken uyarı sistemleri ve sürveyans için yapay zekâ

Görünmeyi Tahmin Etmek: Salgınları semptomlar görülmeden önce saptamak.

Teknik: Ajan Tabanlı Modelleme (Agent-based modelling) ve Simülasyon.

Uygulama: Hastane içi yayılımı modelleyerek izolasyon kararlarını yönetmek ve direnç trendlerini öngörmek.

Tek sağlık için yapay zekâ

İnsan sağlığı, hayvanlar ve evre sağlığından ayrı düşünülemez.

• **evresel İzleme:** Atık sulardaki direnç genlerinin YZ ile takibi.

• **Tarım:** Veterinerlikte antibiyotik kullanım analizi.

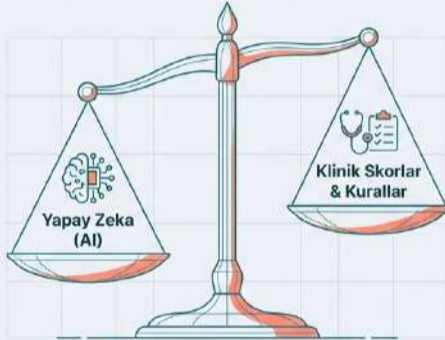
• **İklim:** Sıcaklık artışının bakteri göçüne etkisi.

Yapay zekâ diđer alternatiflerden iyi mi?

AI vs. Klinik Skorlar:

AI genellikle SOFA, SIRS veya qSOFA gibi geleneksel skorlardan daha iyi performans gösteriyor.

AI vs. Uzman Kuralları:

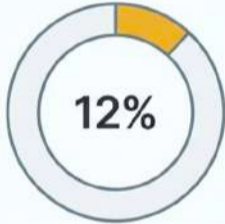
Basit, kural tabanlı algoritmalar bazen karmaşık makine öğreniminden daha şeffaf ve benzer doğrulukta sonuç veriyor.

Kazanan Yaklaşım: Hibrit Sistemler

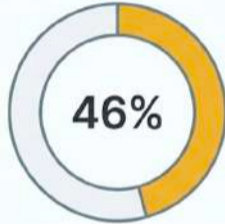
En iyi sonuçlar, AI'nın öngörüsü ile uzman kurallarının birleştiği hibrit sistemlerde alınıyor.

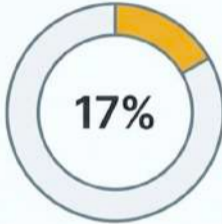
Kara kutu sorunu: Şeffaflık ve güvenilirlik

Dış Geçerlilik
(Farklı hastanede test)

Açıklanabilirlik
(Neden bu karar?)

Kod Paylaşımı

TRIPOD Uyumu
(Raporlama standardı)

Cozzolino C, Mao S, Bassan F, Bilato L, Compagno L, Salvò V, Chiusaroli L, Cocchio S, Baldo V. Are AI-based surveillance systems for healthcare-associated infections ready for clinical practice? A systematic review and meta-analysis. *Artif Intell Med.* 2025 Jul;165:103137.

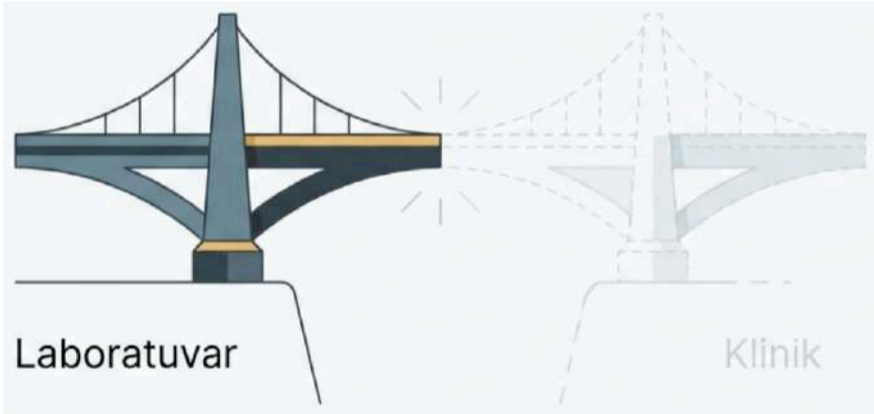
Buz dağının görünmeyen kısmı

Gastaldi S, Tartari E, Satta G, Allegranzi B. Advancing infection prevention and control through artificial intelligence: a scoping review of applications, barriers, and a decision-support checklist. Antimicrob Steward Healthc Epidemiol. 2025 Nov 25;5(1):e317.

Köprü henüz tamamlanmadı

Gelecek için yol haritası

